



**CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU
STUDII UNIVERSITARE**

Redacția:	09
Data:	08.09.2021
Pag. 1/9	

**FACULTATEA MEDICINĂ
PROGRAMUL DE STUDII 0913.1
ASISTENȚA MEDICALĂ GENERALĂ
CATEDRA DE MEDICINĂ DE FAMILIE**

APROBAT

la ședința Comisiei de asigurare a calității și
evaluării curriculare Facultatea Medicină
Proces verbal nr. 16 din 08.09.21
Președinte prof. univ., dr.hab.șt.med.
Suman Serghei _____

APROBAT

la ședința Consiliului Facultății de Medicină
nr.1
Proces verbal nr. 1 din 21.09.21
Decanul Facultății conf. univ., dr.hab.șt.med.
Plăcintă Gheorghe _____

APROBAT

la ședința Catedrei de medicină de familie
Proces verbal nr. 2 din 15.09.2021
Șef catedră prof. universitar, dr. hab. șt. med
Ghenadie Curocichin _____

CURRICULUM

DISCIPLINA NURSING RURAL

Studii de licență

Tipul cursului: **Disciplină opțională**

Curriculum elaborat de colectivul de autori:

Zarbailov Natalia dr. șt. med., conf. univ.

Lora Gițu, asist. univ.

Postica Ludmila, asist. univ.

Maria Muntean, asit. univ.

Chișinău, 2021



CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția:	09
Data:	08.09.2021
Pag. 2/9	

I. PRELIMINARII

Nursingul rural este întrebuițat de populația etnică într-un șir de țări cu suprafața extinsă, de exemplu Australia, Canada și altele. Specificul abordării sănătății din aspectul rural este bazat pe ideea conceptului cultural și contextului socio-economic specific localității rurale. Tendințele demografice: migrația populației din localitățile rurale în cele urbane, migrarea familiilor tinere în cautarea statutului social și profesional, spor natural negativ, îmbătrânirea populației generale și sporirea duratei de viață, fac ca nursingul rural să fie aplicat și în alte țări. Este o provocare pentru sistemele de sănătate să mențină nursele rurale în comunitate și să asigure nivelul continuu de competență.

Misiunea curriculumului (scopul) în formarea profesională

Unul din obiectivele principale ale cursului este formarea conceptului despre asistență medicală rurală, cunoașterea contextului cultural, prioritizarea nevoilor de sănătate în rural, și abordarea sănătății în rural din punct de vedere a sănătății publice. Al doilea obiectiv este examinarea apsectelor comune și diferite ale asistenței medicale rurale cu alte domenii afiliate și în acest context obiectvele de educație medicală continuă și menținere a cadrelor medicale în rural.

- Limba/limbile de predare a disciplinei: română.
- Beneficiari: studenții anului II, Facultatea de medicină, program de studii Asistență medicală generală.

II. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Codul disciplinei	S.04.A.039		
Denumirea disciplinei	NURSING RURAL		
Responsabil de disciplină	Zarbailov Natalia, dr. șt. med., conf. univ.		
Anul	II	Semestrul	IV
Numărul de ore total, inclusiv:			60
Curs	10	Lucrări practice/ de laborator	10
Seminare	10	Lucrul individual	30
Stagiu clinic (total ore)			-
Forma de evaluare	E	Numărul de credite	2

III. OBIECTIVELE DE FORMARE ÎN CADRUL DISCIPLINEI

La finele studierii disciplinei studentul va fi capabil sa răspundă la următoarele întrebări :

- Care este natura practicii de îngrijire medicală în rural?
- Care sunt rolurile și funcțiile nurselor în mediul rural?
- Care sunt aspectele comune și diferențele dintre roluri și funcții în diverse domenii de practica medicală rurală?
- Ce factori facilitează sau împiedică practica asistenților medicali și dezvoltarea ca experți în domeniul rural?

La finele studierii disciplinei studentul va fi capabil să:

la nivel de cunoaștere și înțelegere:

- Definească noțiunea de localitate rurală.
- Descrie contextul cultural.



CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția: 09

Data: 08.09.2021

Pag. 3/9

- Caracterizeze comunitatea rurală.
- Descrie viziunile contemporane asupra sănătății.
- Descrie furnizarea de servicii de sănătate
- Explice cauzele migrației cadrelor medicale.
- Descrie educația forței de muncă din mediul rural.

la nivel de aplicare:

- Identifice prioritizarea sănătății populației rurale.
- Comunice și colaboreze în funcție de nursă cu alte domenii alinate.

la nivel de integrare:

- Demonstreze determinantele și perspectivele sănătății rurale.
- Descrie abordarea sănătății publice și abordarea privind sănătatea populației în rural.
- Explice serviciile de sănătate controlate în comunitate.
- Descrie diferențe și similitudinile disciplinare.
- Explice perspectivele pentru menținerea forței de muncă în mediu rural.

IV. CONDIȚIONĂRI ȘI EXIGENȚE PREALABILE

- Cunoașterea limbii de predare și altor limbi de circulație în comunitate;
- Abilități de comunicare și lucru în echipă;
- Abilități de manager, lider; educător și avocat;
- Competențe digitale (utilizarea internetului, procesarea documentelor, tabelor electronice și prezentărilor, utilizarea programelor de grafică);
- Calități –inițiativă, leadership, colaborare, organizarea timpului, autonomie, toleranță, și empatie.

V. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr. d/o	TEMA	Numărul de ore		
		Prelegeri	Lucrări practice/ Seminare	Lucru individual
1.	Natura practicii de îngrijire medicală în mediul rural.	2	4	5
2.	Rolurile și funcțiile nursing-urilor în mediul rural.	3	4	10
3.	Aspectele comune și diferențele dintre roluri și funcții în diverse domenii de practica medicală rurală.	3	6	10
4.	Factori care facilitează sau împiedică practica asistenților medicali și dezvoltarea ca experți în domeniul rural.	2	6	5
Total		10	20	30
		60		

VI. MANOPERE PRACTICE ACHIZIȚIONATE LA FINELE DISCIPLINEI



CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția: 09

Data: 08.09.2021

Pag. 4/9

Manoperele practice esențiale obligatorii sunt:

- Îmbrăcarea și dezbrăcarea echipamentului de protecție personală
- Tehnica spălatului pe mâini
- Metode de promovare a sănătății în mediul rural
- Tehnici de prevenire a problemelor de sănătate a populației din mediul rural
- Tehnici de prelucrare antiparazitară (pediculoză, scabie) și antiinfecțioasă (dezinfecție-dezinsecție) în focare (hepatita virală, tuberculoza, infecții streptococice, boli diareice acute etc.)
- Acțiuni de supraveghere epidemiologică a virozelor respiratorii în sezonul epidemic
- Desfășurarea activităților de educație pentru sănătate (instruirea grupelor sanitare, lecții de educație pentru sănătate cu populația din mediul rural.
- Evidența examenilor medicale periodice a populației din mediul rural în conformitate cu normele în vigoare a Ministerului Sănătății
- Elaborarea pliantelor, posterelor cu tematici specifice mediului rural.

VII. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI UNITĂȚI DE CONȚINUT

Obiective	Unități de conținut
Tema 1. Natura practicii de îngrijire medicală în mediul rural.	
• Să definească noțiunea de mediu rural • Să descrieți contextul cultural al mediului rural • Să caracterizeze comunitatea rurală • Să demonstreze determinanțele și perspectivele sănătății populației din mediul rural.	1. Definirea mediului rural 2. Contextul cultural al mediului rural 3. Comunitatea rurală, caracteristicile, nevoile, așteptările 4. Determinarea sănătății. Perspectivele sănătății.
Tema 2. Rolurile și funcțiile nursing-ului în mediul rural.	
• Să descrie viziunile contemporane asupra sănătății. • Să identifice prioritățile sănătății populației rurale • Să descrie abordarea sănătății publice și abordarea privind sănătatea populației în mediul rural • Să cunoască serviciile de sănătate controlate în comunitate.	1. Viziunile contemporane asupra sănătății 2. Sănătatea oamenilor din mediul rural 3. Prioritizarea sănătății populației rurale 4. Abordări privind sănătatea rurală. Abordarea sănătății publice. Abordarea privind sănătatea populației în mediul rural 5. Serviciul de sănătate controlate de comunitate.
Tema 3. Aspectele comune și diferențele dintre roluri și funcții în diverse domenii de practica medicală rurală.	
• Să descrie furnizarea serviciilor de sănătate • Să descrie comunicarea și colaborarea nursing-ului cu alte domenii alinate • Să explice cauzele migrației cadrelor medicale.	1. Furnizarea serviciilor de sănătate 2. Forța de muncă rurală în domeniul sănătății 3. Forța de muncă medicală, farmaceutică și alte alinate. 4. Migrația cadrelor medicale 5. Inițiativa de recrutare și de menținere a cadrelor medicale.
Tema 4. Factori care facilitează sau împiedică practica asistenților medicali și dezvoltarea ca experți în domeniul rural.	



CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția: 09

Data: 08.09.2021

Pag. 5/9

Obiective	Unități de conținut
- Să descrie educația forței de muncă din mediul rural - Să descrie diferențe și similitudinile disciplinare - Să explice perspectivele pentru menținerea forței de muncă în mediu rural.	- Educația forței de muncă din mediul rural - Diferențe disciplinare. Similitudini disciplinare. - Implicații pentru educatorii pentru sănătate. Un viitor în rural. - Capital social. Creșterea serviciilor de sănătate. - Avansarea rurală. Un cadru pentru viitoarele bariere în calea sănătății "doar" servicii de sănătate.

VIII. COMPETENȚE PROFESIONALE (SPECIFICE (CS) ȘI TRANSVERSALE (CT)) ȘI FINALITĂȚI DE STUDIU

Competențe profesionale (specifice) (CS)

CPG1. Cultură, etică și valori. Executarea responsabilă a sarcinilor profesionale cu aplicarea valorilor și normelor eticii profesionale, precum și prevederilor legislației în vigoare

CPG2. Eficiență profesională și lucrul în echipă. Realizarea activităților și exercitarea rolurilor specifice muncii în echipă în diverse instituții medicale. Promovarea spiritului de inițiativă, dialogului, cooperării, atitudinii pozitive și respectului față de ceilalți, a empatiei, altruismului și îmbunătățirea continuă a propriei activități.

CPG3. Practica bazată pe evidențe și cercetare. Utilizarea cunoștințelor actuale bazate pe dovezi, inclusiv rezultatele cercetării, pentru ghidarea activității practice. Organizarea și executarea cercetărilor științifice în domeniu. Selectarea materialelor și resurselor științifice metodelor de cercetare, efectuarea experimentelor, prelucrarea statistică a rezultatelor cercetării, formularea concluziilor și a propunerilor. Elaborarea și susținerea discursurilor, prezentărilor în cadrul manifestărilor științifice prin demonstrarea atitudinii personale, coerență în expunere și corectitudine științifică; participare în discuții și dezbateri în cadrul manifestărilor științifice.

CPG4. Realizarea activității de educație. Efectuarea educației pentru sănătate la nivel de comunitate. Cunoașterea și aplicarea metodelor de instruire în dependență de specificul audienței. Stabilirea scopului și obiectivelor instruirii și /sau evaluării. Determinarea formelor optime de instruire și evaluare în dependență de specificul audienței. Realizarea evaluării la locul de muncă, inclusiv posibilitatea de a oferi feedback constructiv. Elaborarea planurilor de lucru, materialelor metodice pentru procesul de educație și instruire cu elevii/studentii.

Competențe profesionale specifice

CPS1. Cunoașterea științelor ce stau la baza îngrijirilor generale. Dobândirea de cunoștințe și know-how independent prin procesul de învățare formal

și informal. Cunoașterea adecvată a științelor ce stau la baza îngrijirilor generale, dobândirea de cunoștințe suficiente despre structura organismului, funcțiile fiziologice și comportamentul organismului uman în diverse stări fiziologice și patologice, cât și a relațiilor existente între starea de sănătate, mediul fizic și cel social.

CPS2. Promovarea sănătății, efectuarea activităților de profilaxie și educație pentru sănătate. Promovarea unui stil de viață sănătos, aplicarea măsurilor de prevenție și auto-îngrijire, promovarea sănătății, consolidarea comportamentelor și respectarea planului terapeutic. Protecția sănătății și stării de bine ale persoanelor și grupurilor de care se îngrijește. Promovarea și dezvoltarea îngrijirilor nursing pe termen lung, în cazuri de comorbiditate și în situații de dependență cu scopul de a menține autonomia personală a indivizilor și relația acestora cu mediul înconjurător în fiecare moment al procesului de sănătate /boală.



CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția:	09
Data:	08.09.2021
Pag. 6/9	

CPS3. Realizarea procedurilor clinice. Experiență clinică adecvată, pentru efectuarea diverselor manopere practice și procedee pentru realizarea activităților profesionale specifice specialității de asistență medicală generală pe baza cunoștințelor din științele fundamentale.

CPS4. Îngrijire în asistență medicală (nursing). Asigurarea îngrijirilor profesionale indivizilor, familiilor și grupurilor, luând în considerare dezvoltările cunoașterii științifice, precum și cerințele de calitate și siguranță stabilite în conformitate cu reglementările legale și profesionale de conduită. Evaluarea, diagnosticarea, planificarea și implementare îngrijirilor nursing individualizate orientate pe rezultatele stării de sănătate. Aprecierea rezultatelor îngrijirilor, prin intermediul instrucțiunilor care descriu procesele pentru diagnosticare, tratament și îngrijire, făcând recomandări pentru îngrijirile necesare. Implementarea fundamentelor, principiilor teoretice și metodologice nursing, bazându-se pe intervențiile nursing realizate în funcție de dovezile științifice și resursele disponibile.

CPS5. Luarea deciziilor. Aplicarea abilităților de gândire critică și sistematizată în scopul rezolvării problemelor și luării deciziilor nursing în contextul profesional al îngrijirii. Analizarea și identificarea prealabilă a problemelor, facilitând identificarea celei mai bune soluții pentru pacient, familie și comunitate, atingerea obiectivelor, îmbunătățind rezultatele și calitatea muncii desfășurate.

CPS6. Dezvoltare și leadership. Autoevaluarea obiectivă a nevoii de formare profesională continuă în scopul prestării serviciilor de calitate și al adaptării la dinamica cerințelor politicilor în sănătate și pentru dezvoltarea personală și profesională. Motivarea pentru atingerea obiectivelor și îndeplinirea sarcinilor.

Competențe transversale:

CT1. Autonomie și responsabilitate în activitate. Aplicarea regulilor de muncă riguroasă și eficientă, manifestarea unei atitudini responsabile față de realizarea sarcinilor profesionale cu aplicarea valorilor și normelor eticii profesionale, precum și prevederilor legislației în vigoare. Promovarea raționamentului logic, a aplicabilității practice, a evaluării și autoevaluării în luarea deciziilor.

CT 2. Comunicarea eficientă. Abilitatea de a înțelege textele scrise / vorbite, de a exprima concepte, gânduri, sentimente, fapte și opinii atât în formă orală cât și în formă scrisă (ascultare, vorbire, citire și scriere) și de a interacționa lingvistic într-un mod adecvat și creativ într-o gamă completă de contexte sociale și culturale.

CT 3. Competențe digitale. Abilitatea de a interacționa printr-o varietate de dispozitive / aplicații digitale, de a înțelege comunicarea digitală, modul în care este cel mai bine vizualizată, analizată și utilizată pentru nevoile proprii. Abilitatea de a introduce date în calculator, de a prelucra informațiile, de a tipări documentele specifice. Capacitatea de a utiliza adecvat situației conținutul informațiilor găsite.

CT 4. Toleranță și respect pentru diversitate. Abilitatea de a susține și promova un mediu care oferă oportunități pentru toți, indiferent de rasă, sex, cultură și vârstă prin conlucrarea cu toți angajații și beneficiarii de la toate nivelurile; valorificarea și încorporarea contribuțiilor persoanelor din medii diferite; precum și să arate respect pentru opiniile și ideile celorlalți.

CT 5. Abilități de interacțiune și responsabilitate socială. Identificarea obiectivelor de realizat, a resurselor disponibile, condițiilor de finalizare, etapelor de lucru, termenelor de realizare aferente. Identificarea rolurilor și responsabilităților într-o echipă pluridisciplinară și la nivel de comunitate. Aplicarea de tehnici de relaționare și de muncă eficientă în cadrul echipei și cu beneficiarii serviciilor. Asigurarea desfășurării eficiente și implicării responsabile în activitățile de organizare a muncii în echipă.

Finalitățile de studiu și competențele dobândite sunt verificate și apreciate prin evaluări curente și finale conform Planului de învățământ. Evaluarea pe parcursul studiilor se realizează prin câteva modalități:

Finalități de studiu

- Să cunoască caracteristicile comunității rurale și determinantele sănătății
- Să identifice nevoile de sănătate în comunitatea rurală
- Să prioritizeze problemele de sănătate rurală



CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția: 09

Data: 08.09.2021

Pag. 7/9

- Să manifeste deprinderi de comunicare cu diferite categorii de populație din comunitățile rurale
- Să cunoască și să comunice cu profesioniștii din alte domenii afiliate
- Să elaboreze un plan pentru un mod sănătos de viață individual și social la nivel de comunitate
- Să manifeste interes și implicare personală în activități de menținere a sănătății
- Să cunoască și să aplice modalități de prevenirea acțiunii nocive a mediului fizic și social
- Să elaboreze recomandări pentru prevenirea bolilor la nivel rural
- Să poată informa populația despre importanța sănătății și menținerii ei
- Să instruiască familia în menținerea sănătății

Notă. Finalitățile disciplinei (se deduc din competențele profesionale și valențele formative ale conținutului informațional al disciplinei).

IX. LUCRUL INDIVIDUAL AL STUDENTULUI

Nr.	Produsul preconizat	Strategii de realizare	Criterii de evaluare	Termen de realizare
1.	Lucrul cu sursele informaționale	Lecturarea prelegerii sau materialul din manual și alte surse bibliografice la tema respectivă, cu atenție. Selectarea întrebărilor din temă, care necesită o reflecție asupra subiectului. Cunoașterea și studiul surselor informaționale suplimentare la tema respectivă. Formularea generalizărilor și concluziilor cu referire la importanța temei/subiectului.	Capacitatea de a extrage esențialul; abilități interpretative; volumul muncii	Pe parcursul modului
2.	Lucrul cu materiale on-line	Studiul materialelor on-line de pe site-ul Asociației de nursing din Republica Moldova și alte pagini disponibile	Efectuarea de comunicări orale, volumul de muncă, gradul de pătrundere în esența diferitelor subiecte, nivelul de argumentare științifică, calitatea concluziilor, elemente de creativitate, demonstrarea înțelegerii problemei, formarea atitudinii personale	Pe parcursul modului
3.	Pregătirea și susținerea prezentărilor în bază de exercițiului	Selectarea temei de cercetare – în cadrul exercițiului, stabilirea planului cercetării, stabilirea termenilor realizării. Stabilirea componentelor prezentării	Demonstrarea prezentării, studiul de caz	Pe parcursul modului



CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția: 09

Data: 08.09.2021

Pag. 8/9

		PowerPoint conform pașilor de evaluare a comunității		
4.	Referate	Pregătirea refertului conform temei de cercetare, elaborarea planului, stabilirea termenilor de realizare și surselor bibliografice	Prezentarea referatului	Pe parcursul modului

X. SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE

Strategii/tehnologii didactice aplicate (specifice disciplinei)

Strategia didactică reunește sarcinile de învățare cu situațiile de învățare, reprezentând un sistem complex și coerent de mijloace, metode, materiale și alte resurse educaționale, care vizează realizarea obiectivelor. Conform pedagogiei competențelor, în cadrul predării disciplinei NURSING RURAL se pune accent pe:

- Crearea situațiilor de motivare a studentului pentru activitatea de cunoaștere;
- Oferirea oportunităților fiecărui elev de a-și valorifica potențialul intelectual, aptitudinile personale și experiența individuală;
- Stimularea spiritului critic constructiv, a capacității de argumentare și de identificare a alternativelor;
- Favorizarea accesului la cunoaștere prin forțe proprii, stimulând atitudinea reflexivă asupra propriilor demersuri de învățare;
- Cultivarea independenței cognitive, a autonomiei în învățare;
- formarea la studenți a unor atitudini și comportamente conform valorilor profesionale, general-umane și naționale.

Prelegere : introductiv, curent, sinteză, dezbateri, demonstrații

Seminar: studiu de caz, jocuri pe roluri, lucru în grupuri mici, lucru individual, completarea documentației medicale, discuție plenară, de sinteză, rezolvarea problemei în grup, demonstrație, brainstorming, jocuri, teme pentru grup, discuții în grupuri mici, prezentare de materiale audio-vizuale

- **Strategii/tehnologii didactice aplicate (specifice disciplinei)**

„brainstorming”; „studiu de caz”; „multi-voting”; „masa rotunda/discuții interactive”; „interviul de grup”; rezolvarea problemei în grup.

- **Metode de evaluare (inclusiv cu indicarea modalității de calcul a notei finale)**

Curentă:

- controale tematice
- testare (pre-test, post-test)
- studiu de caz
- observații directe
- liste de control
- feed back
- evaluări scrise generale și specifice

Finală:

- Prezentare PPT
- Examen oral

Curriculum-ul include o evaluare continuă și obiectivă a competențelor formate, asigurându-le absolvenților șanse sporite de angajare în câmpul muncii și oportunități de realizare profesională

Modalitatea de rotunjire a notelor la etapele de evaluare

Grila notelor intermediare (media anuală,	Sistemul de notare	Echivalent
---	--------------------	------------



CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ PENTRU STUDII UNIVERSITARE

Redacția: 09

Data: 08.09.2021

Pag. 9/9

notele de la etapele examenului)	național	ECTS
1,00-3,00	2	F
3,01-4,99	4	FX
5,00	5	E
5,01-5,50	5,5	
5,51-6,0	6	
6,01-6,50	6,5	D
6,51-7,00	7	
7,01-7,50	7,5	C
7,51-8,00	8	
8,01-8,50	8,5	B
8,51-9,00	9	
9,01-9,50	9,5	A
9,51-10,0	10	

Nota medie anuală și notele tuturor etapelor de examinare finală (asistate la calculator, testare, răspuns oral) - toate vor fi exprimate în numere conform scalei de notare (vezi tabelul), iar nota finală obținută va fi exprimată în număr cu două zecimale, care va fi trecută în carnetul de note.

Neprezentarea la examen fără motive întemeiate se înregistrează ca "absent" și se echivalează cu calificativul 0 (zero). Studentul are dreptul la 2 susțineri repetate ale examenului nepromovat.

XI. BIBLIOGRAFIA RECOMANDATĂ

A. Obligatorie:

1. Iliescu, Adriana. Manual de nursing general: notiuni teoretice și aplicații practice. Craiova: Sitech, 2012. ISBN 978-606-11-2894-5.
2. Matei, Daniela. Îngrijiri calificate în medicina internă. Editura Medicală Universitară "Iuliu Hațieganu", București, 2016. ISBN 978-973-693-697-5.
3. Purcărea, Victor Lorin, Gheorghe, Iuliana-Raluca, Vîrgolici, Horia Marius. Marketingul îngrijirilor de sănătate. București: Editura Universitară "Carol Davila", 2017. ISBN 978-973-708-984-7.
4. Titircă, Lucreția. *Ghid de Nursing*. Viața Medicală Românească, București, 2006.

B. Suplimentară

5. American Nurses Association – Codul pentru nurse, 1985
6. Gulie, E. *Cercetarea în Nursing*, Reprograf, Craiova 2008.
7. Mengistu, Daniel. Lecture notes For Nursing Students, University of Gondar, 2006.
8. Moraru, L., Măriucă, I. *Bazele teoretice și practice ale îngrijirii omului sănătos și bolnav*. Editura Universul, București, 2005
9. Titircă, Lucreția. *Tehnici de evaluare și îngrijiri acordate de asistenții medicali*. Viața Medicală Românească, București, 2005
10. *Setul Lemon*, OMS 1996
11. https://www.cartercenter.org/resources/pdfs/health/ephti/library/lecture_notes/nursing_students/comm_hlt_h_nsg_final.pdf